

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Ekonomická migrácia Ukrajincov do krajín V4 a jej administratívne problémy

Lucia Vávrová

Tento projekt je spolufinancovaný z Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Program SK08 – Cezhraničná spolupráca: „Slovensko – Ukrajina: Spolupráca naprieč hranicou“

Partneri:

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Spolufinancovanie:

Vydané v rámci projektu „Zdieľanie know-how pre lepší manažment Schengenskej hranice medzi Slovenskom / Ukrajinou a Nórskom / Ruskom“, CBC 01018
Výška projektového grantu: 619 454,- EUR. www.norwaygrants.org

Tento projekt je spolufinancovaný z Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.
Program SK08 – Cezhraničná spolupráca: „Slovensko – Ukrajina:
Spolupráca naprieč hranicou“

Projekt je podporený z Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Program SK08 – Cezhraničná spolupráca: „Slovensko – Ukrajina: Spolupráca naprieč hranicou“ – „Slovakia – Ukraine: Cooperation across the Border“.

Ekonomická migrácia Ukrajincov do krajín V4 a jej administratívne problémy

Lucia Vávrová

© Autorka a Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o.

Vydavateľ

Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o.

Staromestská 6/D, 811 03 Bratislava

Kancelária Prešov: Hlavná 11, 080 01 Prešov, Slovenská republika

www.sfpa.sk

Autorka: Lucia Vávrová
Editor: Alexander Duleba
Recenzenti: Peter Brezáni, Vladimír Benč
Grafická úprava a tlač: ADIN s.r.o., Prešov

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

ISBN 978-80-89356-47-8

Obsah

Problematika migrácie v súčasnom kontexte	4
História, kvantitatívne charakteristiky migrácie z Ukrajiny a migrácia ako „životná“ stratégia ukrajinských migrantov.....	5
Migrácia z Ukrajiny do krajín V4.....	11
Poľsko.....	11
Česká republika	14
Maďarsko	16
Migrácia v SR a ukrajinskí migranti	18
Administratívne náležitosti ukrajinských migrantov v SR	22
Odporúčania na zlepšenie spolupráce Slovenska, ostatných krajín V4 a Ukrajiny pri manažmente	28
Záver	33

Problematika migrácie v súčasnom kontexte

Tisíciky utečencov zo Sýrie, ekonomických migrantov zo severnej Afriky a iných opúšťajú svoje domovy, aby sa mohli so svojimi rodinami usadiť v EU. Množstvo emotívnych reakcií, strach z neznámeho, ale aj praktických otáznikov ovládajú Európu. V tejto turbulentnej situácii môže vnútropolitický vývoj na Ukrajine upadať do zabudnutia aj preto, že ozbrojený konflikt na východe krajiny prebieha už dva roky a množstvo ukrajinských vnútorných presídlencom sa v médiách nespomína tak často, ako momentálna utečenecká kríza v Európe. Na druhej strane množstvo Ukrajincov, ekonomických migrantov, prežíva len vďaka práci za hranicou, vďaka ktorej financujú svoje rodiny, domácnosti, deti, atď.

Ukrajinci tvoria v krajinách V4 jednu z najpočetnejších skupín imigrantov z tretích krajín. V Maďarsku tvorili v roku 2014 so 6 % druhú najpočetnejšiu skupinu občanov tretích krajín s povolením k pobytu,¹ v Poľsku v roku 2014 podľa odhadov expertov tvorili 45% všetkých migrantov², v Českej republike v marci 2016 tvorili 22 % všetkých cudzincov s registrovaným trvalým a prechodným pobytom³ a na Slovensku v roku 2015 30 % všetkých cudzincov s povolením k pobytu.⁴ Podľa expertov v Delphi zisťovaní tvorili občania Ukrajiny v Českej republike medzi 12 % a 24 % všetkých nelegálnych migrantov, v Poľsku medzi 17 % a 45 %, v Maďarsku medzi 7 % a 17 % a na Slovensku medzi 12 % a 33 %.⁵ Vďaka kultúrnej i jazykovej podobnosti nebudia ukrajinskí migranti v cieľových krajinách takú veľkú pozornosť a strach, ako napríklad utečenci z blízkeho východu. Napriek tomu vyvstáva ich prítomnosťou v krajinách V4 množstvo otáznikov. Tento text sa opiera o o kvantitatívne dáta a štatistiky, ale aj o kvalitatívny výskum uskutočnený v rokoch 2014 a 2015 na západe Ukrajiny, prevažne v Ivanofrankivskej oblasti.

¹ *Demographic Yearbook*. Centrálny štatistický úrad Maďarska, 2013.

² Drbohlav, D., Jaroszewicz, M.: The probable future development of international migration from Ukraine, Moldova and Belarus to Visegrad countries and the European Union – The Delphi method (the search for “subjective objectivity”). In: Jaroszewicz, M., Lesinska, M. (eds.): *Forecasting migration between EU, V4 and Eastern Europe. Impact of visa abolition*. Varšava: Centre for Eastern Studies, 2014, s. 88 – 108.

³ *Cizinci 3. zemí se zaevidovaným povoleným pobytom na území České republiky*. Ministerstvo vnútra ČR, 2016.

⁴ Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike. Prezídium Policajného zboru, Úrad hraničnej a cudzineckej polície, 2015.

⁵ Drbohlav, J., Jaroszewicz, M., c. d.

História, kvantitatívne charakteristiky migrácie z Ukrajiny a migrácia ako „životná“ stratégia ukrajinských migrantov

Migrácia z Ukrajiny je v súčasnosti kvôli zložitým ekonomickým a politickým podmienkam jednou z najdôležitejších ekonomických stratégií rodín, domácností a jednotlivcov, ale podieľa sa aj celkovo na udržiavaní ukrajinskej ekonomiky. V roku 2013 poslali ukrajinskí pracovní migranti na Ukrajinu vyše 8 miliárd dolárov, čo predstavovalo 4,7 % HDP a prevýšilo sumu priamych zahraničných investícií na Ukrajinu.⁶ Hoci HDP v rokoch 2010 až 2014 kontinuálne rástlo⁷, anexia Krymu a prebiehajúci ozbrojený konflikt na východe Ukrajiny vyústili do obrovskej miery inflácie a zhoršenia ekonomických podmienok. Napríklad v apríli 2015 dosiahla inflácia hodnotu 60 % a odvtedy sa postupne znižovala, hoci ešte v novembri 2015 dosiahla hodnotu 46 %.⁸ Aj z týchto dôvodov sa stala pracovná migrácia pre občanov Ukrajiny v poslednom období ešte dôležitejšou.

Migrácia má pritom na Ukrajine bohatú históriu. Pred prvou a druhou svetovou vojnou sa uskutočňovala najmä z oblastí západnej Ukrajiny, ktoré boli do roku 1918 súčasťou Rakúsko-Uhorska, medzi vojnami boli rozdelené medzi Poľsko, Československo, Rumunsko a Maďarsko. Cieľom tejto migrácie boli okolité krajiny, ale najmä západná Európa, Kanada a USA.⁹ Tieto oblasti sú hlavným zdrojom ukrajinských pracovných migrantov aj v súčasnosti. Najsilnejšia migračná vlna začala koncom 90. rokov a po roku 2000, kedy Ukrajina čelila vážnej ekonomickej a spoločenskej kríze. Prechod zo socialistického na kapitalistické hospodárstvo bol problematický,

⁶ Doronyuk, T.: *Remittances to Ukraine*, Cedoss, 1. 6. 2014, <http://www.cedoss.org.ua/en/migration/remittances-to-ukraine> (prístup 15. 5. 2016).

⁷ *Migration in Ukraine: Country profile 2015*. Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2015.

⁸ *Ukraine Inflation Rate*, Trading Economics, 2016, <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/inflation-cpi> (prístup 21. 3. 2016).

⁹ Markov, I., Bojko, J., Ivankova, Stecjuk, O.: *Na rozdorizi. Analytichni materialy kompleksnogo dolidzenia procesiv ukrajinskoj trudovoi mihracii*. [Na križovatke. Analyticky materiály komplexného výskumu procesov ukrajinskej pracovnej migrácie] Lvov: Papuha, 2009.

pretože socialistické podniky nebolo v nových podmienkach možné udržať. Potrebné reformy sa kvôli politickej nevhli neudiali a preto v niektorých oblastiach, napríklad na západnej Ukrajine, bola väčšina fabrík zatvorená. Aj preto v rokoch 2010 až 2012 tvorili obyvatelia západnej Ukrajiny až 70 % všetkých migrantov,¹⁰ pričom išlo najmä o Zakarpatskú a Černiveckú oblasť, ktoré sa oba nachádzajú na hraniciach so štátmi EÚ. V roku 2011 bolo v iných krajinách evidovaných 6,5 milióna Ukrajincov, čo predstavuje vyše 14 % celej ukrajinskej populácie.¹¹ V tomto čísle nie sú zahrnutí cyklickí migranti, ktorí Ukrajinu opúšťajú iba na kratší čas. Ukrajina sa nachádza na deviatom mieste na svete v počte emigrantov a ukrajinsko-ruský koridor pohybu peňazí posielaných pracovnými migrantmi sa považuje za druhý najväčší, hneď po americko-mexickom.¹²

Občania Ukrajiny tvoria piatu najpočetnejšiu skupinu imigrantov treťích krajín (krajín okrem členských štátov EU a USA) v EU po Turecku, Maroku, Albánsku a Číne. V súvislosti s anexiou Krymu a krízou na Donbase a v Luhansku sa zrejme počet migrantov ešte zvýšil, ale dáta z rokov 2014 a 2015 nie sú dostupné. V rokoch 2010 až 2012 bolo hlavnou destináciou pracovných migrantov z Ukrajiny Rusko, kam smerovalo až 43 % ukrajinských migrantov, po ňom nasledovali Poľsko (14 %), Taliansko a Česko (13 %), Španielsko (5 %), Maďarsko (2 %) a Portugalsko (2 %). Zo všetkých migrantov tvorili v roku 2010 až 2012 65 % všetkých migrantov muži a 35 % ženy, pričom toto číslo ostáva v čase viac – menej stále. Až 46 % všetkých migrantov pracovalo v rokoch 2010 až 2012 v stavebnom sektore, 18 % migrantov ako výpomoc v domácnosti, 11 % v poľnohospodárstve a 9 % v obchode. Zo všetkých ukrajinských pracovných migrantov malo v rokoch 2010 až 2012 iba 38 % povolenie na pobyt aj pracovné povolenie, 17 % nemalo právny status a 4 % pracovali s turistickými vízami v iných krajinách, než tých, pre ktorých boli víza určené. Väčšina, 65 % ukrajinských migrantov malo stredné vzdelanie a 15 % malo ukončené vyššie vzdelanie.¹³

Kvalitatívny výskum v Ivanofrankivskej oblasti na západe Ukrajiny naznačil, že migrácia je pre Ukrajincov zvyčajnou ekonomickou stratégiou. Pre väčšinu informátorov vo výskume bolo prirodzené, že časť života prežili v zahraničí, pričom príjmy z pracovnej migrácie boli používané najmä na financovanie univerzitných štúdií detí migrantov alebo na zakúpenie bytu či domu. Keďže priemerný plat v krajskom centre Ivanofrankiv-

¹⁰ *Migration in Ukraine: country profile 2015*, c. d.

¹¹ *Migration in Ukraine: facts and figures*, Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2011, <https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/countries/docs/Ukraine/Migration-in-Ukraine-Facts-and-Figures.pdf> (prístup 21. 3. 2016).

¹² *Migration and remittances factbook*, Skupina Svetovej banky, 2016, <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf> (prístup 28. 3. 2016).

¹³ *Migration in Ukraine: country profile 2015*, c. d.

sku bol v marci tohto roku 5 200 ukrajinských hrivien t.j.195 amerických dolárov¹⁴ a dvojizbový byt v tom istom meste stál medzi 20 a 30 000 amerických dolárov, tvorili príjmy z migrácie najdôležitejší prostriedok investícií do nehnuteľností. Navyše za nehnuteľnosti sa zvykne platiť v „tvrdej“ mene, teda dolároch alebo eurách, kvôli nestabilnosti ukrajinskej meny, ale aj preto, že väčšina nehnuteľností je financovaná práve vďaka peniazom získaným prácou v cudzine, čo vplýva na opätovné zvyšovanie cien nehnuteľností. Klasickým scenárom západoukrajinskej domácnosti môže byť príklad Darye, ktorá pracuje v Taliansku ako opatrovatelka a pomocnica v domácnosti už okolo 15 rokov, odkedy boli jej deti približne na prahu puberty. Každý mesiac posiela domov takmer 1000 eur, ktoré jej muž a dnes už dospelé deti používajú na chod domácnosti, ale v minulosti aj na financovanie štúdií, renováciu bytu a zakúpenie druhého bytu. Je pravdepodobné, že keď si jej deti založia vlastnú rodinu, Darya im bude ďalej posielat peniaze zo zahraničia.

Podľa Ukrajinskej národnej banky objem peňazí posielaných migrantmi na Ukrajinu medzi rokmi 2008 a 2013 sa kontinuálne zvyšoval a takmer zdvojnásobil.¹⁵ Aj medzi rokmi 2011 až 2013 sa každým rokom objem týchto peňazí zvyšoval, v roku 2014 predstavoval vyše 6 miliónov amerických dolárov (neoficiálne odhady, berúce do úvahy aj iné ako bankové kanály hovoria o ešte vyšších číslach). V roku 2014 bola po prvý krát zaznamenaná negatívna tendencia poslaných peňazí. Je možné, že pokles súvisel aj s politickou nestabilitou v krajine, protestmi na Majdane, následnou anexiou Krymu a vojnou na Donbase. Zároveň sa zrejme zvýšil objem peňazí posielaných neformálnymi kanálmi.

Migrácia je pre obyvateľov Ukrajiny veľmi dôležitou ekonomickou stratégiou, ktorá ovplyvňuje nielen ukrajinskú ekonomiku a demografickú situáciu, ale aj spôsob rodinného života, životný cyklus rodín a domácností, podobu rodových vzťahov, výchovu detí, ako dokazuje aj príklad Daryinej rodiny. Dôležitým nástrojom zlúčenia všetkých spomenutých aspektov migrácie je jej dočasnosť alebo cyklickosť. V roku 2012 tvorili krátkodobí migranti 48,5% všetkých migrantov,¹⁶ rokoch 2010 až 2014 strávila v zahraničí jedna tretina migrantov mesiac až tri mesiace a 25 % migrantov menej ako pol roka. Medzi rokmi 2005 a 2008 pracovalo za hranicou až 5 % celej ukrajinskej populácie.¹⁷ Cieľom takejto migrácie bývajú väčšinou okolité

¹⁴ *Statiska zaplat* [Štatistika výšky platov], Work.ua, <http://www.work.ua/ua/stat/?r=38> (prístup 28. 3. 2016).

¹⁵ *Privatni hrošovi perekazi* [Privátne peňažné transakcie], Ukrajinská národná banka, <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73840> (prístup 15. 5. 2016).

¹⁶ *Migration in Ukraine: country profile 2015*, c. d.

¹⁷ *Naselenja Ukrajiny: Trudova emihracia v Ukrajinu*. [Obyvateľstvo Ukrajiny: pracovná migrácia na Ukrajinu] Kyjev: Inštitút demografie a sociálnych prieskumov, 2010, http://www.idss.org.ua/monografii/poznyak_2010.pdf (prístup 28. 3. 2016).

krajiny, teda Rusko, Bielorusko, Poľsko, Maďarsko a Česká republika, ktorá síce s Ukrajinou priamo nehraničí, ale je geograficky aj jazykovo Ukrajine blízka a nachádza sa v stredoeurópskom kultúrnom priestore, do ktorého často sami seba zaraďujú aj obyvatelia západnej Ukrajiny.

Cyklickosť migrácie umožňuje zlúčiť prácu za hranicou a rodinný život, pričom poskytuje možnosť manévrať v rámci dostupných vízových režimov, pracovných povolení a iných právnych náležitostí v konkrétnych krajinách. Napríklad ak migrant stratí prácu, má iba veľmi obmedzený čas na to, aby si našiel novú, pričom väčšinou nemá nárok byť zaregistrovaný na úrade práce. Ak si do určitej doby nenájde inú prácu, stratí platnosť aj jeho povolenie k pobytu a tým pádom musí opustiť krajinu. Migranti, najmä zo západu Ukrajiny, geograficky blízko ku krajinám V4, väčšinou odchádzajú na niekoľko mesiacov, prípadne sezónne, vďaka čomu môžu migráciu skĺbiť s prácou na Ukrajine. Cyklický a krátkodobý charakter migrácie im zároveň umožňuje posilňovať rodinné a iné väzby na Ukrajine, ktoré neskôr môžu pomôcť pri opätovnom vybavovaní víz alebo pracovných povolení, hľadani práce v zahraničí, alebo plánovaní nástupu do zamestnania či drobného podnikania na Ukrajine.

Cyklická, krátkodobá migrácia sa stáva zakomponovanou do ekonomických stratégií Ukrajincov. Príjmy z migrácie sa používajú ako počiatočný kapitál na začatie podnikania, na úplatky, napríklad pri vybavovaní rôznych povolení spojených s podnikaním, na úplatky pre prijatie detí do školy, práce, atď. Takýto systém ekonomiky, vyžadujúci veľkú hotovosť, niekoľkonásobne väčšiu, ako priemerná ukrajinská mzda, generuje potrebu zarábať podstatne vyššie sumy, ako umožňuje ukrajinská ekonomika. Preto je migrácia, najmä cyklická, nevyhnutná pre ekonomické prežitie jednotlivcov, rodín i domácností, ale v niektorých oblastiach aj celej lokálnej ekonomiky. Podľa Khomru¹⁸ pracovná migrácia nielen znížila riziko pauperizácie migrantov, najmä v oblastiach, kde skolabovala monochromatická priemyselná výroba, ale je tiež najdôležitejším generátorom strednej triedy na Ukrajine. Fedyuk¹⁹ konštatuje, že väčšina žien, ktoré pracujú v Talianku používajú nadobudnuté financie na vysokoškolské vzdelávanie dospelých detí a na kúpu nehnuteľnosti, prípadne založenia drobného podnikania. Kvalitatívny výskum v okresnom meste v Ivanofrankivskej oblasti ukázal, že migranti zvykli financovať nielen svoje deti, ale často čiastočne aj širšiu rodinu, súrodencov, ich deti, atď. Napríklad Tatyana, rozvedená a bezdetná si mohla kúpiť byt na dedine vďaka tomu, že jej naň prispeli brat a sestra, dlhodobo pracujúci za hranicou.

¹⁸ Khomra, A.U., et. al.: *Trudova migratsia hromadan Ukrainy*. [Pracovná migrácia obyvateľov Ukrajiny] Kyjev: Kyjevska univerzita, 2006.

¹⁹ Fedyuk, O.: *Beyond motherhood: Ukrainian female migration to Italy*. PhD. Thesis, 2010, www.etd.ceu.hu/2011/fedyuk_olena.pdf (prístup 15. 5. 2016).

Približne od roku 2000 je veľmi diskutovanou témou migrácia žien z Ukrajiny. Celkový podiel žien pracujúcich za hranicou je len 2,2 %, oproti 4,8 % mužov. V rôznych krajinách existujú rôzne pomery migrantov mužov a žien, najvyššie percento migrantiek bolo v rokoch 2010 a 2012 v Taliansku, kde tvorili vyše 78 % všetkých migrantov. Podiel žien migrantiek na celkovom počte migrantov sa líši v závislosti od povahy dostupnej práce v tej ktorej krajine. Ženy pracujúce v Poľsku tvorili 67 % všetkých migrantov, pričom v Poľsku pracuje väčšina z nich v službách alebo ako pomoc v domácnosti. V rokoch 2010 až 2012 v Českej republike tvorili ženy 9 % z celého migračného toku, oproti 14 % mužov, ktorí pracovali najmä v stavebníctve a automobilovom priemysle. Muži dominovali taktiež v Rusku, kde smerovalo 55 % všetkých migrantov, oproti iba 20 % všetkých ukrajinských migrantiek. Podľa kvalitatívneho výskumu v Ivanofrankivskej oblasti väčšina mužov v Rusku pracovala v stavebníctve a bezpečnostných službách, ženy v službách alebo ako pomocnice v domácnosti. Zo zvyšných cieľov ukrajinskej migrácie ženy dominovali v Maďarsku, Španielsku, Bielorusku a Portugalsku, v Nemecku bol podiel mužov a žien približne rovnaký.²⁰

V migračných stratégiách mužov a žien existuje významný rozdiel. Zatiaľ čo muži začínajú migrovať v 25. roku života, ženy o niekoľko rokov neskôr, približne v tridsiatke. No kým čo muži po päťdesiatke prestávajú s prácou za hranicou, ženy pracujú aj niekoľko rokov po dosiahnutí dôchodkového veku.²¹ Neskorší migračný vek žien je spojený s vekom vstupu do manželstva a narodenia detí, v roku 2013 bol priemerný vek vstupu do prvého manželstva žien a vek pri prvom pôrode 25 rokov.²² Preto väčšina žien emigruje až po narodení detí, hoci to nemusí byť pravidlom. Na druhej strane kvôli vysokej fyzickej náročnosti práce vykonávanej mužmi, ale aj rozdielnymi rodovými rolami a spoločenskými očakávaniami od oboch pohlaví prestávajú muži emigrovať skôr, ako ženy. Ukrajinské ženy pracujú často napríklad v Taliansku ako pomocnice v domácnosti alebo opatrovatelky starých ľudí. Charakter tejto práce dovoľuje pracovať aj v pokročilejšom veku či po dosiahnutí dôchodkového veku.

Téma ženskej migrácie sa týka nielen ekonomickej stránky života migrantov a Ukrajiny, ale je celospoločensky diskutovanou a kontroverznou témou, ktorá sa pravidelne objavuje v politických diskusiách, článkoch, televíznych vysielaniach a podobne. Napríklad Júlia Tymošenko sa pred voľbami v roku 2007 vyjadrovala k téme ženskej migrácie prostredníctvom

²⁰ *Migration in Ukraine: country profile 2015*, c. d.

²¹ *Migration in Ukraine: country profile 2008*, c. d.

²² Pozri UNECE Statistical Database, http://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__30-GE__02-Families_households/?rxid=9fbf74a4-96a8-4b9a-9471-95de5020ad53 (prístup 15. 5. 2016).

televízneho dokumentu²³ a bývalý prezident Janukovič označil v televíznej debata migrantky pracujúce v Taliansku za „prostitutky“²⁴. Hlavným dôvodom kontroverzného vnímania témy ženskej migrácie je predstava o ideálnych rodových rolách, v rámci ktorých by mali zarábať a rodinu zabezpečovať primárne muži. V realite však existuje mnoho faktorov, ktoré znemožňujú fungovanie tohto „ideálneho“, symbolického modelu, okrem iného štruktúrne podmienky ukrajinskej ekonomiky, vplyv socialistického modelu rodiny, alkoholizmus, vysoká rozvodovosť (v roku 2015 išlo o 61 % manželstiev²⁵), neefektívny systém vymáhania alimentov atď.

Migrácia žien pritom otvára na Ukrajine širšiu spoločenskú debatu, pretože s ňou súvisí aj výchova detí a usporiadanie rodiny. Podľa Fedjuk²⁶ väčšina žien, migrantiek v Taliansku, pracuje najprv dva alebo tri roky nelegálne pred tým, ako môžu zlegalizovať svoj právny status. Preto je cestovanie na Ukrajinu právne aj finančne veľmi náročné, ak nie nemožné. Kvôli geografickej vzdialenosti migrantky interpretujú koncept materstva ako „rozšírený“ a pri starostlivosti o deti pomáhajú najmä starí rodičia, prípadne iná rozšírená rodina, takéto deti sú niekedy nazývané „sociálne siroty“. Hoci existujú početné občianske združenia migrantov, manželov migrantiek a podobne a napríklad zo strany vzdelávacích inštitúcií či učiteľov existuje vlna kritiky, pre takéto deti neexistujú takmer žiadne podporné výchovné alebo vzdelávacie inštitúcie. Zároveň je pre migrantky prakticky nemožné príviesť malé deti do krajiny, kde pracujú, nie len kvôli zložitosti právnej procedúry, ale aj kvôli zložitosti pracovných a iných životných podmienok.

²³ Tymošenko snialasy u kino. [Tymošenko si urobila film] In: *UNIAN*, 19. 9. 2007, <http://www.unian.ua/politics/65454-timoshenko-znyalasya-u-kino.html> (prístup 15. 5. 2016).

²⁴ Femen zhadaly zayavu Janukovicsa. [Femen si spomenuli na zatykač Janukoviča] In: *TSN.UA*, 22. 1. 2011, <http://tsn.ua/ukrayina/femen-zgadali-zayavu-yanukovicha-pro-zhinok-i-u-vidpovid-poznimali-shtani.html?authstate=6> (prístup 15. 5. 2016).

²⁵ *Statistika rozlučen v Ukrajinі 2015* [Štatistika rozvodovosti na Ukrajine 2015], občianske združenie Kultúra informácii, 2015, <http://cultura.in/blog/2015/12/20/statistika-rozluchen-v-ukra%D1%97ni-2015/> (prístup 28. 3. 2016).

²⁶ Fedjuk, O., c. d.

Migrácia z Ukrajiny do krajín V4

Ukrajinci tvoria najvyšší podiel pracovných migrantov z tretích krajín vo všetkých krajinách V4 okrem Maďarska. V Českej republike tvorili v marci 2016 22,5 % všetkých cudzincov so zaevidovaným pobytom²⁷, na Slovensku tvorili 30 % všetkých cudzincov s povoleným pobytom v roku 2015,²⁸ v Maďarsku 6 % všetkých migrantov²⁹. Ide pritom väčšinou o cyklickú migráciu, pri ktorej ostáva migrant v cieľovej krajine niekoľko mesiacov a následne sa vracia na Ukrajinu. Takáto migrácia umožňuje zosúladiť potreby rodinného života, ekonomické potreby aj administratívne náležitosti potrebné k vycestovaniu za hranicu. Vo všeobecnosti sú hlavnými faktormi motivujúcimi k migrácii (tzv. pull factors) vyššie mzdy, vyšší životný štandard, lepšia úroveň zdravotnej starostlivosti, a faktormi vplývajúce na opustenie krajiny sú najmä zlá ekonomická a politická situácia, vysoká miera korupcie, atď. V prípade migrácie z krajín východnej Európy (Ukrajiny, Moldavska a Bieloruska) ide však najmä o faktory motivujúce k odídeniu z krajiny.³⁰ Väčšina migrantov z týchto krajín odchádza kvôli rozdielu v mzdách a v krajinách EU ostávajú iba na isté obdobie.

Poľsko

Poľsko je najčastejším cieľom pracovných migrantov z Ukrajiny a ako jediná krajina z V4 v súvislosti s politickými a ekonomickými zmenami v krajine po protestoch na Euromajdane uľahčila prijímaciu procedúru pre Ukrajincov. Poľsko samé o sebe je 15 krajinou na svete v počte emigrantov.³¹ Po roku 1989 priťahovalo najmä drobných obchodníkov v blízkosti hraníc s okolitými štátmi, najmä kvôli rozdielom v cenách. V súvislosti so vstupom Poľska do EÚ a masovým odchodom migrantov sa niektoré oblasti priemyslu a poľnohospodárstva otvorili výraznejšiemu prílevu migrantov, najmä v oblasti sezónnych prác, čo súvisí so zjednodušením procedúry zís-

²⁷ *Cizinci tretích zemí se zaevidovaným povoleným pobytom na území ČR*, c. d.

²⁸ Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike, c. d.

²⁹ *Demographic Yearbook*, c. d.

³⁰ Čajka, P., Jaroszewicz, M., Strielkowsky, W.: Migration incentives and flows between Belarus, Moldova, Ukraine and European Union: a forecasting model. In: *Economics and Sociology* roč. 7, č. 4, 2014, s. 11 – 25.

³¹ *Migration and remittances Factbook*, c. d.

kania povolenia k pobytu.³² Zároveň Poľsko poskytuje pre Ukrajinco, ktorí môžu dokázať svoj poľský pôvod tzv. poľské karty, ktoré umožňujú študovať a čiastočne pracovať na jeho území.

V roku 2015 tvorili Ukrajinci 63 % všetkých cudzincov, ktorí požiadali o trvalý pobyt v Poľsku³³ a podľa najvyšších odhadov expertov sa v Poľsku nachádza vyše 252 000 Ukrajinco, čo opäť podľa najvyšších odhadov predstavuje 43 % všetkých cyklických migrantov.³⁴ V roku 2015 bolo v Poľsku vydaných vyše 37 000 dočasných povolení k pobytu pre ukrajinských občanov, pričom oproti roku 2008, kedy ich bolo vydaných vyše 8 000 ide o prudký nárast.³⁵ Poľsko je hlavným cieľom pracovných migrantov z krajín východnej Európy, avšak väčšina týchto migrantov je tzv. cyklických, teda prichádza do Poľska iba na krátke obdobie pod zjednodušeným pracovným režimom, takže nie sú zachytení v štatistike povolení k pobytu.³⁶ Zjednodušený pracovný režim sa v Poľsku vzťahuje k občanom Ruska, Bieloruska, Ukrajiny, Moldavska, Gruzínska a Arménska a pri súhlase poľského zamestnávateľa povoľuje vstup pre občanov týchto krajín na územie Poľska maximálne na šesť mesiacov počas obdobia dvanástich mesiacov. Tento typ pracovného povolenia sa využíva často pri sezónnych prácach, prácach v stavebníctve a vďaka nemu vycestovalo do Poľska aj množstvo mužov, unikajúcimi pred všeobecnou mobilizáciou.

Na získanie pracovných víz je potrebné, aby potenciálny zamestnávateľ požiadal vojvodu príslušného kraja o pracovné povolenie a následne musí pracovná pozícia, na ktorú by mal potenciálny zamestnanec zo zahraničia nastúpiť zverejnená na miestnom úrade práce po dobu 14 dní, aby sa zistilo, či o ňu konkrétne nemá záujem iný občan poľskej národnosti. Po získaní pracovného povolenia si môžu občania spomínaných krajín požiadať o poľské alebo schengenské víza na vstup do Poľska, a potom v Poľsku prípadne na poľskom konzuláte požiadať o povolenie na pobyt. Poľský konzulát sa na Ukrajine nachádza v sedemnástich mestách, napríklad v Užhorode bol otvorený iba nedávno, takže pre občanov Ukrajiny nie je vybavenie pracovného povolenia a víz takým zložitým procesom.

Keďže západná Ukrajina je kultúrne, geograficky aj historicky blízka Poľsku, väčšina pracovných migrantov smerujúcich do Poľska z Ukrajiny pochádza zo západu Ukrajiny. Existuje i niekoľko pravidelných autobusov-

³² Jarocewicz, M.: Recent trends in Ukrainian migration to Poland. In: V. Benč, (ed.): *Current migration trends in V4 countries. Focus on migration from Ukraine*. Prešov: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2015, s. 21 – 30.

³³ *Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w 2015 roku*, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne/> (prístup 15. 5. 2016).

³⁴ Drbohlav, D., Jaroszewicz, M., c. d.

³⁵ *Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w 2008 roku*, <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/zestawienia-roczne/> (prístup 15. 5. 2016).

³⁶ Jarocewicz, M.: Recent trends in Ukrainian migration to Poland, c. d.

vých liniek, ktoré umožňujú jednoduchú dopravu či zasielanie tovarov a finančných prostriedkov medzi migrantmi a ich blízkymi na Ukrajine. Rast poľského hospodárstva tiež predstavuje zvýšený dopyt po pracovníkoch v stavebníctve, poľnohospodárstve a či po pomocníkoch v domácnosti. Víza sa v praxi vybavujú väčšinou za asistencie prostredníkov či agentúr, ktorí za poplatok pomôžu sprostredkovať hľadanie zamestnávateľa v Poľsku, prípadne podnikateľa, vďaka ktorému môže migrant dostať pracovné víza, ktoré umožňujú až ročný pobyt v Poľsku. Ukrajinci však často cestujú na „vlastnú päsť“ a prácu si hľadajú priamo na mieste.

Podľa skúseností respondentov v Ivanofrankivskej oblasti bolo v rokoch 2014 a 2015 najľahšie dostať práve poľské víza, pretože poľský konzulát a ambasáda boli pri vydávaní víz najústretovejšie zo všetkých tradičných cieľov ukrajinskej migrácie. Poľsko sa tak stávalo i cieľom mladých mužov, ktorí sa prostredníctvom migrácie snažili uniknúť všeobecnej mobilizácii v krajine. Pritom cena ich práce mohla byť iba niečo vyššie 100 dolárov, plus ubytovanie a doprava zdarma (išlo predovšetkým o krátkodobú, nelegálnu prácu). Vycestovanie pritom vyžadovalo počiatočné investície, zaplatenie poplatkov za víza, sprostredkovateľa, cestu a podobne. Napríklad Jura vycestoval v roku 2015 s podporou rodiny, ktorá mu pomohla vybaviť a zaplatiť víza. V Poľsku pracoval niekoľko mesiacov vo fabrike, pričom jeho výplata iba pokryla náklady na ubytovanie a jedlo. Vyhol sa však ďalšej vlne mobilizácie a po jeho návrate plánoval ďalšiu cestu do Poľska.

Poľsko je aj obľúbenou destináciou ukrajinských študentov. V roku 2014 ich študovalo v Poľsku 50 000.³⁷ Niektorí mladí ľudia využívajú formálny zápis na univerzitu k tomu, aby mohli v Poľsku pracovať. Napríklad informátori uskutočneného kvalitatívneho terénneho výskumu, ktorí rozmýšľali nad štúdiom v zahraničí, rozmýšľali výhradne o Poľsku. Dôvodom bolo, že akademická obec v Poľsku a na Ukrajine majú najintenzívnejší kontakt v porovnaní s inými krajinami V4, ale aj množstvo poľských univerzít „pre Ukrajincov“, ktoré ponúkajú za poplatok „jednoduchú“ možnosť vyštudovať. Julya vo veku okolo 28 rokov, vysokoškolsky vzdelaná, odišla do Varšavy na tri mesiace, vďaka turistickým vízam. Vo Varšave pracovala ako súkromná učiteľka angličtiny, jej priateľ ako robotník na stavbe. Po skončení víz Julya rozmýšľala nad zápisom na univerzitu, avšak nemala dostatočný finančný kapitál. S priateľom sa obaja vrátili na Ukrajinu a po niekoľkých mesiacoch čakania na víza sa vrátili do Varšavy, pričom informátorka tentoraz pracovala ako administrátor ukrajinskej autobusovej linky vo vlastníctve Ukrajincov. Nutnosť vybavovať a zaplatiť víza boli síce komplikáciou, avšak moji informátori ju podstúpili, pretože zárobok vo Varšave bol vyšší

³⁷ *Ukrajinski študenti v poľských VNZ (2008–2015)* [Ukrajinskí študenti na poľských univerzitách], CEDOS, 2015, <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/ukrajinski-studenty-v-polskykh-vnz-2008-2015> (prístup 21. 3. 2016).

a istejší, ako v ich meste. Ich príbeh je zároveň typickým príbehom cyklickej migrácie mladých ľudí zo západnej Ukrajiny, ktorí odchádzajú na kratšie obdobie napriek administratívnym prekážkam.

Česká republika

Druhým najčastejším cieľom ukrajinských pracovných migrantov je Česká republika. Česká republika celkovo oproti dovtedajšiemu obdobiu zaznamenávala nárast prílivu imigrantov už od roku 1993. Na konci roku 2015 bolo v Česku 467 0200 cudzincov, čo predstavovalo 4,4 % českej populácie. Najpočetnejšou skupinou migrantov v Českej republike sú práve Ukrajinci, za nimi nasledujú Slováci, Vietnamci a Rusi. V prvom štvrtroku 2016 tvorili Ukrajinci takmer štvrtinu všetkých migrantov, vyše 106 000 osôb, čo predstavovalo 22,6 % všetkých cudzincov s povolením k trvalému alebo prechodnému pobytu.³⁸ Medzi Ukrajincami tvorili 51 % muži a 49 % ženy.³⁹ Pre Ukrajincov je Česká republika tradičným cieľom migrácie tiež kvôli historickej a kultúrnej blízkosti; napríklad Zakarpatský kraj patril v medzivojnovom období do Československa. Okrem toho je to aj jazyková blízkosť, keď poľský, ako aj český jazyk sú veľmi podobné ukrajinčine.

Počet Ukrajincov žijúcich v ČR sa kontinuálne zvyšoval od roku 1994, svoj vrchol dosiahol v rokoch 2008 a 2009, odvtedy sa toto číslo znižovalo.⁴⁰ Tento vývoj súvisel s priaznivým ekonomickým a politickým vývojom v ČR, ale aj so špecifickou migračnou politikou, ktorá pôsobila ako faktor motivujúci k migrácii do ČR.⁴¹ Ukrajinci v roku 2014 predstavovali najpočetnejšiu skupinu žiadateľov o trvalý pobyt, jeho predĺženie, a tvorili aj najpočetnejšiu skupinu cudzincov ohľadom prechodného aj trvalého pobytu.⁴²

³⁸ *Cizinci s povoleným pobytom. Informativní přehledy cizinců se zaevidovaným přechodným či trvalým pobytom na území České republiky*, Ministerstvo vnútra České republiky, 2015, <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y-2hudW09Mg%3d%3d> (prístup 28. 3. 2016).

³⁹ *Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 31. 12. 2015*, Riaditeľstvo služby cudzineckej polície, 2015, https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1512_c01t11.pdf/d3ffe9fc-962a-4b28-b909-75a08b05fae7?version=1.0 (prístup 28. 3. 2016).

⁴⁰ *Předběžné údaje zveřejňované Ředitelstvem služby cizinecké policie*, Riaditeľstvo služby cudzineckej polície, 2015, <https://www.czso.cz/csu/cizinci/predbezne-udaje-zverejnovane-rs-cp> (prístup 28. 3. 2016).

⁴¹ Seidlová, M., *International migration in Czech Republic: the current state with an emphasis on Ukrainian migration*. In: V. Benč, (ed.): *Current migration trends in V4 countries. Focus on migration from Ukraine*. Prešov: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2015, s. 31 – 42.

⁴² *Zpráva o migraci a integraci cizinců na území České republiky v roce 2014*, Ministerstvo vnútra Českej republiky, 2015.

Občania tretích krajín, teda krajín mimo EU potrebujú na vstup do ČR platné vízum. Pri pobyte v ČR po dobu kratšiu ako 90 dní potrebujú povolenie k prechodnému pobytu, na dobu dlhšiu ako 90 dní, môžu požiadať o povolenie k dlhodobému pobytu, za podmienky, že účel pobytu ostáva rovnaký. Na získanie krátkodobých víz môžu občania tretích krajín, vrátane Ukrajiny, dostať víza aj na základe pozvania buď od občana ČR, alebo od štátneho príslušníka inej krajiny, ktorý má na území ČR trvalý pobyt. V posledných rokoch narástol počet takýchto pozvaní od štátnych príslušníkov Ukrajiny, v roku 2014 o 36,4 %, najmä kvôli všeobecnému trendu využívania pozvaní od právnických osôb, ktoré pozývajú občanov Ukrajiny za rôznymi účelmi, napr. obchodnými, kultúrnymi, športovými.⁴³ V systéme pozvaní sa môžu využívať rodinné, pracovné a iné väzby z Ukrajiny, ktoré fungujú ako prostriedok výmeny medzi vzájomne prepojenými osobami v rámci rodiny, mesta a pod. Takéto pozvanie je pre pozývaného nenáročnou možnosťou ako pomôcť blízkymi osobám, a zároveň ostať angažovaný v ochrannej sieti vzájomnej pomoci, ktorú môže pozývateľ využívať pri iných príležitostiach. Napríklad Michailo z Užhorodu, ktorý pracuje pri Brne ako zvärač, si spočiatku vybavoval pracovné víza prostredníctvom strýka a tety, ktorí dlhodobo pracujú na Morave. Keď sa procedúra ukázala ako zdĺhava, víza mu vybavil známy z jeho dediny, ktorému ale musel zaplatiť.

Okrem pozvania od podnikateľov v ČR je častou stratégiou aj založenie živnosti, ktoré držiteľ oprávňuje požiadať o povolenie k pobytu. Ku koncu roka 2015 bolo pritom na území ČR registrovaných vyše 22 000 podnikateľov ukrajinskej národnosti, čo bola po podnikateľoch vietnamskej národnosti druhá najpočetnejšia skupina, predstavujúca vyše 27 % všetkých podnikateľov na území ČR inej štátnej príslušnosti.⁴⁴ Občania Ukrajiny, muži, tvorili v roku 2014 tiež najpočetnejšiu skupinu živnostníkov zo všetkých cudzincov v ČR, a to 27,3 %. Ukrajinky tvorili druhú najpočetnejšiu skupinu so živnosťou, hneď po migrantkách z Vietnamu, a to približne 30 % všetkých cudziniiek živnostníčok.⁴⁵

Založenie živnosti je pritom jednou zo stratégií, ako možno dostať povolenie na pobyt, hoci táto právna forma so sebou nesie veľa komplikácií. Neznalosť miestnych zákonov a prostredia, cudzí jazyk, nedostatok sociálnych kontaktov, to všetko sú faktory, ktoré môžu skomplikovať vybavovanie živnosti a iných administratívnych náležitostí, napríklad opakovaného dočasného povolenia k pobytu. Písomná komunikácia s úradmi môže byť sťažená aj kvôli zlým podmienkam v oblasti bývania, napríklad cudzin-

---

⁴³ Tamže

⁴⁴ *Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice*, Ministerstvo priemyslu a obchodu v ČR, 2016, <http://www.mpo.cz/dokument160235.html> (prístup 28. 3. 2016).

⁴⁵ *Cizinci: Zaměstnanost - datové údaje*, Český statistický úřad, 2015, https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#cr (prístup 28. 3. 2016).

ci môžu mať problémy s prístupom ku schránke, alebo celkovo písomnej komunikácii im určenej. Nedodržanie zákonom stanovených lehôt potom môže znamenať zrušenie platnosti alebo nepredĺženie už vydaných dokladov a následnej nutnosti opustiť krajinu. Takisto systém platenia odvodov, zdravotného poistenia a daní môže byť pre začiatovníkov zložitý a neprehľadný.

Jedna staršia informátorka, ktorá pracovala s prestávkami v ČR takmer 20 rokov musela nakoniec odísť, pretože neskoro požiadala o obnovenie prechodného pobytu. Pracovala ako upratovačka na živnosť a bývala v prenajatom byte, kde jej majiteľ neumožnil prístup ku schránke. Keď jej z príslušného úradu prišla výzva o predĺženie pobytu, nedostala sa k nej, ani k ďalším výzvam. Keď sa dozvedela o nutnosti predĺžiť doklady, bolo už neskoro a nemohla si predĺžiť ani živnostenský list. Kvôli nedostatku informácií, ale aj skratkovitej a neprehľadnej komunikácii s úradmi musela nakoniec Českú republiku opustiť. Ako mnoho iných Ukrajincov, pracovala v podmienkach, v akých by väčšina občanov ČR nepracovala, pričom platila dane aj odvody Českej republiky. Avšak kvôli nedostatku financií sa nemohla proti postupu úradov odvolať, požiadať o iný typ pobytu, alebo víz.

Maďarsko

Tretím najčastejším cieľom migrantov z Ukrajiny je Maďarsko. Maďarsko bolo v rokoch 2010 až 2012 cieľom 1,9 % ukrajinských migrantov, čím sa stalo siedmym najčastejším cieľom ukrajinských migrantov. Ako ostatné krajiny susediace s Ukrajinou, aj Maďarsko je cieľom predovšetkým cyklickej migrácie, v rokoch 2010 až 2012 v ňom ostalo 65 % všetkých ukrajinských pracovných migrantov menej ako mesiac a 14 % menej ako tri mesiace.⁴⁶ Zvyšok potom ostával v Maďarsku dlhšie, ako rok, z čoho sa dá usúdiť, že títo migranti sa v ňom usadili natrvalo. Podľa expertov v Delphi bolo v Maďarsku v roku 2014 18 000 pracovných migrantov.⁴⁷

Maďarsko je pre Ukrajincov zaujímavým cieľom migrácie aj kvôli jednoduchším podmienkam získania maďarského občianstva. Od 1. januára 2011 začal platiť zákon o získaní maďarského občianstva, podľa ktorého môže občianstvo získať každý, kto dokáže, že má maďarské korene, resp. že jeho priami predkovia boli občanmi Maďarska. Týmto spôsobom môže získať maďarské občianstvo veľká časť obyvateľstva Zakarpatskej oblasti, ktorá počas druhej svetovej vojny až do roku 1944 patrila Maďarsku. V Maďarsku tvoria migranti zo štyroch okresov Zakarpatskej oblasti, ktoré sú najhustejšie obývané etnickými Maďarmi až 74 % všetkých ukrajinských migrantov,

⁴⁶ *Migration in Ukraine: country profile 2015*, c. d.

⁴⁷ Drbohlav, J., Jaroszewicz, M., c. d.

16 % ukrajinských migrantov pochádza z ostatných okresov Zakarpatska a iba 10 % pochádza z inej ako Zakarpatskej oblasti.⁴⁸

Keďže v Zakarpatsku sa nachádza početná maďarská menšina a množstvo obcí je výlučne maďarsky hovoriacich, získanie maďarského občianstva sa stáva jednoduchou stratégiou ako vycestovať do EÚ. Získanie maďarského občianstva sa pritom stáva aj možnosťou na podnikanie pre tzv. prostredníkov, ktorí za poplatok ponúkajú sprostredkovanie všetkých administratívnych náležitostí. Sprostredkovatelia ponúkajú pomoc pri vybavovaní maďarského občianstva za niekoľko tisíc eur, čo minimálne dvojnásobne prevyšuje ročnú priemernú mzdu na Ukrajine. (V januári 2016 predstavovala priemerná mesačná mzda na Ukrajine 4300 hrivien, čo predstavuje približne 128 eur.⁴⁹ Jedná sa pritom o číslo vyššie ako priemerná mesačná mzda v deindustrializovaných regiónoch západnej Ukrajiny, odkiaľ väčšinou pochádzajú žiadatelia o maďarské občianstvo.)

Maďarské občianstvo môžu dostať nie len etnickí Maďari, ale aj iné národnosti žijúce na územiach do roku 1944 patriacich Maďarsku, do ktorého spadá takmer celé Zakarpatsko. Výhodou maďarského občianstva je jediná procedúra, ktorá umožňuje opakovaný vstup na územie EÚ, oproti opakovaným procedúram podávania žiadosti o cestovné alebo iné víza. Kvôli týmto výhodám si veľa obyvateľov Zakarpatska vybavuje maďarský pas, bez ohľadu na pôvod, ovládanie jazyka a podobne. Z nadobúdania maďarského pasu sa stáva zložitá administratívna aktivita a výnosný biznis, do ktorého sú často zapojené aj lokálne ukrajinské authority, starostovia, notári a pod.⁵⁰ V roku 2014 získalo maďarské občianstvo 134 000 občanov susedných krajín, vrátane Ukrajincov.⁵¹ Najmä pre etnických Maďarov zo Zakarpatskej oblasti s dobrým vzdelaním a dobrou znalosťou maďarčiny je jednoduchšie nájsť relatívne dobrú prácu v Maďarsku než v ich vlastnom regióne.

Informátori kvalitatívneho výskumu v Ivanofrankivskej oblasti väčšinou nad prácou v Maďarsku neuvažovali. Na druhej strane napríklad v Užhorode, centre Zakarpatskej oblasti, kde sa nachádza mnoho maďarsky hovoriacich obyvateľov, bol maďarský pas často využívaným prostriedkom

⁴⁸ Kincses, Á., Karácsonyi, D.: Magyarországon tartózkodó ukrán állampolgárok [Ukrajinskí občania pobytom v Maďarsku]. In: Kincses, Á.: *Ukrán állampolgárok Magyarországon* [Ukrajinskí občania v Maďarsku], Budapešť: Printpix Nyomda, 2011, s. 7 – 54.

⁴⁹ *Ukraine average monthly wages, 1996 – 2016*, Trading Economics, 2016, <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/wages> (prístup 28. 3. 2016).

⁵⁰ Kósa, D.: *Ukrainian migration in Hungary*, Foundation of Subjective Values, 2015, <http://www.szubjektiv.org/wp-content/uploads/2016/02/migration-report-1.pdf> (prístup 15. 5. 2016).

⁵¹ What's the link between World War 1 and Hungary's 675 000 new citizens. In: Euronews.com, 28. 1. 2015, <http://www.euronews.com/2015/01/28/whats-the-link-between-world-war-1-and-hungarys-675000-new-citizens/#graphic1> (prístup 15. 5. 2016).

pre možnosť pracovať v EU. Hoci zákony Ukrajiny dvojité občianstvo nepovoľujú, v praxi existuje situácia, kedy občania Ukrajiny majú aj maďarský pas. Ten im umožňuje cyklicky pracovať v Maďarsku a na Ukrajine, podľa momentálnych možností a potrieb. Napríklad užhorodský taxikár môže so svojim vozidlom pracovať aj v Maďarsku, ak má všetky potrebné dokumenty.

Migrácia v SR a ukrajinskí migranti

Slovensko nie je tradičným cieľom migrantov a v minulosti bolo skôr krajinou pôvodu migrantov. Migrácia na Slovensko sa začala zvyšovať v období od roku 2004, kedy sa Slovensko stalo členským štátom EU a nárast počtu migrantov v rokoch 2004 až 2008 bol druhý najvyšší v celej Európe.⁵² Napriek tomu tvoria cudzinci iba 1,5 % slovenskej populácie, hoci toto číslo pomaly rastie a v roku 2015 bol v SR zaznamenaný 10,5 % nárast počtu cudzincov. V roku 2015 bolo občanom tretích krajín v SR vydaných vyše 17 000 pobytov, oproti 10 000 pobytov v roku 2014 a 6 000 v roku 2008. Toto číslo teda za dva posledné roky zvýšilo o 2 000 a oproti roku 2008 sa takmer strojnásobilo.⁵³ Dá sa predpokladať, že nadchádzajúce roky prinesú celkový nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v EÚ a preto ich bude musieť aj Slovensko dopĺňať práve prostredníctvom migrácie. Keďže v súvislosti s utečeneckou krízou existuje medzi slovenskou populáciou radikalizácia a strach z migrantov z tretích krajín (mimo EU), predstavujú susedné krajiny (Ukrajina, Moldavsko, Bielorusko a Rusko) potenciálny a verejnosťou akceptovateľný zdroj migrácie.⁵⁴ Najvyšší podiel cudzincov z celkového obyvateľstva je v Bratislavskom kraji (v roku 2008 tvorili cudzinci 2,6 % celkovej populácie kraja), za ním nasledujú Trnavský a Nitriansky kraj v tom istom roku. Vysoký podiel ukrajinských migrantov mal aj košický kraj na hranici s Ukrajinou.⁵⁵

⁵² *Migrácia na Slovensku*, Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2015, <http://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku> (prístup 15. 5. 2016).

⁵³ Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike. Prezídium Policajného zboru, Úrad hraničnej a cudzineckej polície, 2008.

⁵⁴ Benč, V.: Challenges, opportunities and risks of migration from Ukraine to Slovakia (and the V4). In: V. Benč, (ed.): *Current migration trends in V4 countries. Focus on migration from Ukraine*. Prešov: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2015, s. 43 – 62.

⁵⁵ Divinský, B.: *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EU (2004 –*

K 30. júnu 2015 malo na Slovensku platný trvalý alebo prechodný pobyt celkovo vyše 48 000 príslušníkov iných štátov EÚ a vyše 31 000 príslušníkov tretích krajín, teda krajín mimo EÚ a USA. Z toho najvyšší počet bol migrantov z Ukrajiny, a to vyše 10 000 pobytov ku koncu roka 2015, pričom za Ukrajinou nasledovali ďalšie krajiny pôvodu: Srbsko, Rusko a Vietnam. Počet pobytov občanov Ukrajiny sa medzi rokmi 2014 a 2015 zdvihol približne o 2000, čo je nárast o 26 %, oproti 16 % nárastu pobytov občanov zo Srbska a 16 % nárastu pobytov občanov Ruska. Mierne vyšší nárast trvalých a prechodných pobytov občanov Ukrajiny súvisí s nepriaznivým vnútropolitickým a ekonomickým vývojom v krajine. Ukrajinci boli zároveň najpočetnejšími žiadateľmi o vstupné víza na Slovensko, pričom počas prvého polroka roku 2015 o ne požiadalo vyše 25 000 ľudí a víza boli zamietnuté asi 500 ukrajinským občanom.⁵⁶ (Išlo o krátkodobé vstupné víza, ktoré občania iných krajín oprávňujú vstúpiť na územie schengenských krajín na jeden alebo niekoľko pobytov, ktorých trvanie nepresiahne 90 dní v rámci obdobia šiestich mesiacov od prvého vstupu na územie Slovenskej republiky.) Občania Ruska a Bieloruska, ktorí nasledujú v počte žiadostí aj vydaných víz pritom požiadali o vstupné víza iba v počte okolo 5 000, čo je oproti počtu žiadostí z Ukrajiny rozdiel 20 000 žiadostí, podobný počet ukrajinských žiadateľov bol aj v prvom polroku roku 2014.

Občania Ukrajiny boli rovnako najpočetnejšou skupinou nelegálnych migrantov v Slovenskej republike, 344 v prvej polovici roku 2015, oproti 202 v tom istom období roku 2014. Väčšina týchto ľudí vstúpila na územie SR legálne a ich nelegálny, predĺžený, pobyt bol zistený iba pri pokuse o výstup z krajiny. Pri nelegálne predĺžených pobytoch ide oproti roku 2014 o takmer 100 % nárast (zo 167 osôb v roku 2014 na 303 osôb v roku 2015). Nárast počtu žiadateľov o azyl bol z piatich osôb v roku 2014 na 22 žiadateľov z Ukrajiny v roku 2015, čo súvisí s vojnovým konfliktom na východe Ukrajiny.⁵⁷ Ukrajinci boli v roku 2015 rovnako najpočetnejšou skupinou, ktorej bol odopretý vstup do SR a najpočetnejšou skupinou vyhostených osôb v dvoch posledných rokoch.

Ukrajinskí migranti si Slovensko vyberajú pre jeho pomernú geografickú, kultúrnu aj jazykovú blízkosť. Na východe Slovenska existujú niektoré ukrajinské dediny už niekoľko desaťročí, podľa Štatistického úradu SR sa pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011 k ukrajinskej národnosti prihlásilo vyše 7 000 osôb. Táto ukrajinská etnická komunita, ale aj blízkosť jazyka umožňuje veľmi rýchlu integráciu na Slovensku, jazyk sa možno naučiť behom niekoľkých mesiacov. Ukrajinskí migranti sú rozptýlení po celom Slo-

---

2008). Bratislava: Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2009.

⁵⁶ Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike, 2015, c. d.

⁵⁷ Pozri ročenky cudzineckej polície za roky 2000 – 2015 dostupné na webovej stránke <http://www.minv.sk/?rocnky> (prístup 28. 3. 2016).

vensku a združujú sa do viacerých kultúrnych spolkov, napr. Spolok ukrajinských spisovateľov alebo Slovensko-ukrajinská spoločnosť priateľstva. Okrem toho existujú kultúrni mediátori, ktorí sa v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu zameriavajú napr. na ukrajinských študentov alebo ženy, podnikateľky. Ukrajinci v SR väčšinou považujú samých seba za „príkladných“ migrantov, keďže nemajú problém so zaradením sa do pracovného života a často sa zo strany slovenskej majority aj stretávajú s podobnou reakciou.

Niektorí Ukrajinci, najmä zo Zakarpatskej oblasti, majú možnosť získať aj prechodný pobyt. Od 1. mája 2013 začala platiť novela zákona o pobyte cudzincov, ktorá priniesla možnosť po nadobudnutí statusu zahraničného Slováka dostať prechodný pobyt na päť rokov. V období po tejto novele sa zvýšil počet žiadateľov z Ukrajiny, pričom ide najmä o obyvateľov zakarpatskej Ukrajiny, prihraničného regiónu, ktorého obyvatelia mali tradične so Slovenskom úzke geografické a kultúrne väzby. Podmienkou pre vydanie osvedčenia zahraničného Slováka je preukázať slovenskú národnosť žiadateľa alebo jeho priamych predkov, aktivitu či verejnú činnosť preukazujúce národné povedomie a pri pohovore na konzuláte alebo zastupiteľskom úrade SR sa overuje aj znalosť slovenského jazyka. Podľa odhadov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí žije na Ukrajine, konkrétne na Zakarpatsku 17 000 osôb slovenského pôvodu,⁵⁸ hoci podľa sčítania obyvateľstva na Ukrajine v roku 2001 sa k slovenskej národnosti na Zakarpatsku prihlásilo takmer 6 000 osôb⁵⁹. Odvtedy sa na Ukrajine žiadne iné sčítanie obyvateľstva neuskutočnilo.

Situácia ukrajinských migrantov v SR prešla v posledných rokoch zmenami. Pred rokom 2008 a začatím finančnej krízy sa na území SR nachádzalo veľa krátkodobých ekonomických migrantov z Ukrajiny, ktorí pracovali často nelegálne v zlých podmienkach. Medzi rokmi 2004 a 2008 sa podiel nelegálnych migrantov z Ukrajiny na celkovom počte nelegálnych migrantov zvyšoval. V roku 2004 sa v SR nachádzalo 116 osôb s neoprávneným pobytom na území SR z Ukrajiny, čo predstavovalo 5 % všetkých osôb s nezákonným pobytom, v roku 2005 už 923 osôb z Ukrajiny, 32 % zo všetkých osôb s neoprávneným pobytom a v roku 2008 574 osôb s neoprávneným pobytom z Ukrajiny, čo predstavovalo 43 % všetkých osôb s neoprávneným pobytom. Divinský⁶⁰ odhaduje, že v roku 2008 žilo na území SR celkovo 15

⁵⁸ *Počty a odhady*, Úrad Slovákov žijúcich v zahraničí, <http://www.uszz.sk/sk//pocety-a-odhady> (prístup 28. 3. 2016).

⁵⁹ *Rozpôdil naselenia za nacionalnistju ta ridnoju movoju. Zakarpatska oblast* [Počet obyvateľstva podľa národnosti a materiského jazyka. Zakarpatská oblasť]. Štátny štatistický úrad Ukrajiny, 2003, http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/nationality_popul1/select_5/?botton=cens_db&box=5.1W&k_t=21&p=75&rz=1_1&rz_b=2_1%20%20%20&n_page=4 (prístup 28. 3. 2016).

⁶⁰ Divinský, B., c. d.

až 20 000 nelegálnych migrantov, pričom občania Ukrajiny tvorili až 50 % z nich, hoci toto číslo nie je možné verifikovať. Muži podľa neho tvorili až tri štvrtiny nelegálnych migrantov občania Ukrajiny, tak ako ostatní migranti z východnej Európy, pracovali najmä v stavebníctve, lesníctve a poľnohospodárstve. Pre porovnanie v roku 2015 bolo v SR 775 osôb z Ukrajiny s neoprávneným pobytom, čo predstavovalo 33 % z celkového počtu. Odborníci v roku 2014 v priemere odhadovali, že na Slovensku sa nachádzalo 16 000 ukrajinských migrantov, vrátane nelegálnych.⁶¹ Toto číslo je nižšie, ako Divinského odhad 7500 až 10 000 nelegálnych ukrajinských migrantov v roku 2008, zrejme aj vďaka tomu, že veľa migrantov v posledných rokoch upravilo administratívne náležitosti svojho pobytu podľa platných zákonov, aj vďaka striktnej migračnej politike.⁶²

Tento trend potvrdzuje aj organizátorka zberu finančnej pomoci pre Ukrajinu medzi Ukrajincami žijúcimi v Bratislave, podľa ktorej sa od roku 2008 v súvislosti s krízou v stavebníctve a zmenou ekonomickej štruktúry profil ukrajinských migrantov zmenil. Na Slovensko prichádzajú momentálne najmä dve skupiny ukrajinských ekonomických migrantov. Prvou sú takí, ktorí prichádzajú prostredníctvom krátkodobých víz typu C a pracujú krátkodobo v stavebníctve, poľnohospodárstve alebo sa venujú drobnému obchodu v prihraničných oblastiach, atď. Títo ľudia pochádzajú najmä zo Zakarpatska. Druhou skupinou sú ľudia, ktorí odišli z Ukrajiny kvôli zhoršovaniu ekonomických podmienok a v súvislosti s vnútropolitickým vývojom v krajine. Na Slovensku si väčšinou chcú nájsť zamestnanie v oblasti, na ktorú majú kvalifikáciu, prípadne otvoriť menší podnik alebo živnosť. V podobnej oblasti často podnikali už aj na Ukrajine. Tu ide o ľudí zo všetkých oblastí Ukrajiny, väčšinou vzdelaných, často napríklad IT špecialistov, ale aj podnikateľov v stavebníctve, drobných živnostníkov, atď. Sú to ľudia v produktívnom veku, najčastejšie medzi 30 a 40 rokov, ktorí prichádzajú aj s celou rodinou. Do tejto skupiny by sa dali zaradiť aj lekári a iný zdravotnícky personál, ktorí prichádzajú na Slovensko za lepšími platmi. Slovensko je pre nich zaujímavé aj preto, že pred nástupom do zamestnania nemusia skladať skúšku zo slovenského jazyka. Napríklad Lesya, informátorka pochádzajúca zo Zakarpatskej oblasti sa v 28 rokoch rozhodla odísť pracovať na Slovensko. Pred vycestovaním chodila dva mesiace na kurzy slovenského jazyka v Užhorode, prácu v Šahách získala vďaka bývalému kolegovi, ktorý jej preposlal ponuku. V Šahách pracovala tri mesiace v skúšobnej dobe zadarmo, pravdepodobne na turistické víza. Potom musela niekoľko mesiacov čakať na vydanie pracovných víz a pracovného povolenia a keď

⁶¹ Drbohlav, J., Jaroszewicz, M., c. d.

⁶² Benč, V. 2014. Migration between the EU, V4 and Eastern Europe: the present situation and the possible future. The perspective of Slovakia. In: M. Jaroszewicz, M. Lesinka, c. d., s. 139 – 57.

nastúpila na miesto na súkromnej klinike, s lekárskeým diplomom a dvoma rokmi praxe zarábala 300 eur, pretože hoci pracovala 40 hodín týždenne, oficiálne bola vedená ako zamestnanec na polovičný úväzok. V jej situácii, kedy na Ukrajine bolo zložitú nájsť prácu bola pre ňu práca ohodnotená slovenskou minimálnou mzdou výhodná, hoci jej rodičia, podnikatelia, jej stále museli posilať peniaze.

Okrem lekárov je Slovensko často cieľom ľudí, ktorí chcú začať podnikáť, alebo si založiť živnosť. Slovensko si vyberajú preto, že procedúra získania povolenia pobytu a povolenia na vykonávanie živnosti je jednoduchšia, ako v okolitých krajinách. V roku 2014 bolo v SR registrovaných vyše 17 000 daňových subjektov s adresou trvalého pobytu mimo SR, pričom neexistuje štatistika, ktorá by ukazovala počet podnikateľov podľa krajiny pôvodu. Je pravdepodobné, že veľká časť majiteľov týchto subjektov bude pochádzať z Ukrajiny. Môže ísť o stavebné firmy, kozmetické služby, kvetinarstva, gastronomické služby a podobne, podľa momentálnej situácii na trhu a kvalifikácie migrantov. Napríklad v okrese Bratislava – Nové mesto sa nachádza výrobná lokšička, ktorej majiteľmi aj zamestnancami sú ukrajinské ženy. Majitelia takejto prevádzky môžu platiť zamestnankyniam z Ukrajiny mierne nižšiu mzdu, akú by platili slovenským zamestnancom. Pritom však pomôžu s vybavovaním povolení, ubytovania, víz atď.

Administratívne náležitosti ukrajinských migrantov v SR

Pre obyvateľov Ukrajiny je proces získavania pracovného povolenia v krajinách Únie veľmi zložitý. Veľa Ukrajincov preto cestuje za prácou s pomocou iných ako pracovných víz, čo spôsobuje ich neoficiálny a nelegálny status v cieľových krajinách. V roku 2012 tvorili takíto migranti až pätinu všetkých migrantov, vrátane tých pracujúcich na turistické víza, pričom toto číslo sa znížilo vďaka amnestiám na nelegálnu migráciu v krajinách južnej Európy a zmene legislatívy, napríklad v Poľsku a Rusku.⁶³ Od 1. januára 2015 začali byť na Ukrajine vydávané nové, biometrické pasy. So začatím ich vydávania boli spojené veľké očakávania, pretože sa spájali s nádejou ľahšieho cestovania do EÚ, pričom bezvízový režim vstupu do EÚ pre občanov Gruzínska a Ukrajiny by mohol byť otvorený už v roku 2016. Pre jeho povolenie bola jednou z hlavných požiadaviek EÚ smerom k Ukrajine implementácia manažmentu migrácie. Na Ukrajine bola zahájená kooperácia medzi Štátnym

⁶³ Migration in Ukraine: country profile 2015, c. d.

migračným servisom, Štátnou kontrolou hraníc a pracovnými agentúrami. V roku 2014 bol zredukovaný počet zamestnancov Štátneho migračného servisu a zriadená bola sekcia boja proti nelegálnej migrácii.⁶⁴

V súčasnosti na konzuláte príslušnej krajiny Únie trvá vybavenie tzv. schengenských víz 30 dní a ich vybavenie stojí 35 eur, v zrýchlenom režime za 10 dní 70 eur. Víza oprávňujú na pobyt na území EÚ po dobu 90 dní, v prípade dlhodobých víz aj dlhšie. Občania Ukrajiny boli v roku 2012 po občianoch Ruskej federácie druhou najčastejšou skupinou žiadateľov o krátkodobé víza (na 90/180 dní) v EÚ; požiadali o 1,3 milióna víz, pričom počet víz medzi rokmi 2009 a 2012 každoročne stúpал. Najčastejšie využívanými konzulátmi boli poľský vo Lvove, nemecký, grécky a taliansky v Kyjeve, ktoré korešpondujú aj s najčastejšími destináciami ukrajinských pracovných migrantov.

Väčšinu úkonov v styku s úradmi si občania Ukrajiny cestujúci do zahraničia vybavujú prostredníctvom „sprostredkovateľov“, agentúr alebo osôb, ktoré majú prax alebo aj kontakty s ambasádou príslušnej krajiny. Sprostredkovatelia majú kontakty na ľudí v danej krajine, ktorí môžu poskytnúť pozvánku na turistické či pracovné víza. Vedia presne dopredu povedať, aké doklady bude ich klient potrebovať a často víza aj fyzicky sám vybaví. „Sprostredkovateľ“ sa vyzná aj v tom, aký druh víz a na aké obdobie žiadať, pretože pozná trendy na ambasádach a konzulátoch príslušných krajín. Problémom pri takomto postupe môže byť, keď ukrajinský občan zvažujúci pracovnú migráciu zaplatí za služby sprostredkovateľovi, ktorý víza nakoniec nedodá, alebo po niekoľkých mesiacoch čakania sú víza zamietnuté. A ak sú aj víza nakoniec vydané, poplatky za vybavenie víz sa oproti bežným administratívnym poplatkom predražujú. Napríklad za vydanie schengenských víz sa platí poplatok 35 eur, sprostredkovateľ zoberie približne tú istú sumu za vybavenie ostatných dokladov.

Za viac ako dvadsať rokov od pádu sovietskeho režimu, ktoré sú súčasne rokmi masovej migrácie, sa medzi Ukrajinou a niektorými cieľovými krajinami ukrajinskej migrácie rozvinul takzvaný „klientsky“ systém. „Klient“ je v tomto prípade väčšinou ukrajinský občan v konkrétnej európskej krajine, najmä Českej republike a Poľsku, ktorý pozná miestne pomery a je dobre ekonomicky aj sociálne etablovaný. Pritom zamestnáva iných Ukrajincov, buď u seba, alebo ich sprostredkováva ako lacnú pracovnú silu pre iné podniky či fabriky. „Klient“ okrem práce zabezpečuje migrantom z Ukrajiny napríklad aj ubytovanie, alebo vreckové, pokiaľ nedostanú prvý plat, pričom dostáva isté percento platu každého Ukrajinca, ktorý pracuje vďaka jeho „službám“. V deväťdesiatych rokoch bol tento fenomén veľmi častý,

⁶⁴ Political reforms and migration situation: regulation mobility crossroad in EaP. In: *Europe without Barriers Policy Brief*, 2015, http://novisa.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/PB_final.pdf (prístup 28. 3. 2016).

príčom klientmi boli často ľudia s kriminálnym pozadím. Dnes je ich činnosť väčšinou legalizovaná, môžu vlastniť napríklad personálnu agentúru zamestnávajúcu najmä cudzincov. Pritom však stále často dochádza k porušeniam zákona, napríklad mzdy bývajú vyplácané neskôr, alebo je vyplácaná iná suma, ako sa dopredu dohodlo. Ak má občan z Ukrajiny výhrady k niektorým z podmienok, má iba malú šancu uspieť pri vyjednávaní. Napr. môže bývať na byte vybavenom klientom, resp. mu môžu hroziť nevyplatením mzdy a podobne. Možné je aj fyzické násilie, vyhodenie z práce bez udania dôvodu, atď.

Klientský systém však napriek mnohým prekážkam funguje viac-menej výhodne pre obe strany, hoci býva na hrane zákona. Pre ukrajinských migrantov predstavuje jednu z mála možností, ako si vybaviť prácu a všetky povolenia aj bez väčších vstupných investícií. Pre klientov je výhodná relatívne nízka cena pracovnej sily Ukrajincom v porovnaní s miestnou cenou práce v konkrétnej krajine. Zároveň ide o ukážku fungovania širších sociálnych vzťahov na Ukrajine. „Klienti“ sú na Ukrajine väčšinou etablovaní v systéme ochranných a podporných sociálnych vzťahov, ktoré im dovoľujú konať a ochraňujú ich v prípade problémov so zákonom, alebo osobných problémov s inými klientmi a podobne. Tieto siete sa pritom rozširujú aj do všetkých krajín, ktoré sú cieľom ukrajinskej migrácie, pretože aj v nich existujú medzi migrantmi tie isté mechanizmy a sociálne väzby, ktoré by existovali na Ukrajine. Negatívne aspekty klientskeho systému sa napr. v Českej republike snažia zmierniť niektoré neziskové organizácie, napr. Centrá na podporu integrácie cudzincov, ktoré poskytujú právne poradenstvo.

Občania Ukrajiny, ako občania tretích krajín musia pre pobyt v Slovenskej republike požiadať o platné vízum. Vízum typu C sa udeľuje najviac na päť rokov a môže byť udelené pre jeden, dva alebo viac vstupov. Národné vízum, typ D sa udeľuje na rok a pre dlhší pobyt si musí občan tretej krajiny vybaviť povolenie k pobytu. Vydávanie povolení k pobytu reguluje zákon 404/2011 O pobyte cudzincov z 21. októbra 2011, na účely zamestnania sa vydáva povolenie na dva roky, na účely sezónneho zamestnania na 180 dní počas 12 mesiacov, na účely podnikania na tri roky. Ak sa nezmení účel pobytu a cudzinec naďalej spĺňa zákonom stanovené podmienky, môžu mu príslušné orgány pobyt predĺžiť, ak sa však zmení účel pobytu, musí cudzinec žiadať o nové povolenie. Výnimku tvoria zahraniční Slováci, ktorí si vďaka statusu zahraničného Slováka môžu požiadať o prechodný pobyt na päť rokov na území SR.

Najväčším problémom ukrajinských migrantov v SR je zložitosť a komplikovanosť administratívneho procesu, potrebného k získaniu povoleniu na pobyt a pracovnému povoleniu. Ivan Hruška, riaditeľ *GlobalLogic*, americkej spoločnosti operujúcej v Košiciach, opisoval počas konferencie *Border Dialogues 2015* prípad, kedy sa jeho firma, zamestnávajúca Ukra-

jincov v Charkove pokúsila pomôcť a pozvať ich pracovať na Slovensko. IT špecialisti, zarábajúci niekoľko tisíc eur mesačne museli prechádzať počas niekoľkých mesiacov viacerými pohovormi a hoci budúceho zamestnávateľa mali istého, povolenie k pobytu dostal iba zlomok z nich. Navyše ich celkový pocit z jednaní so slovenskými úradmi bol, že sa správaním úradníkov cítili ponížení.

Ďalším praktickým problémom sú doklady, ktoré pri akejkoľvek forme žiadosti o povolenie k pobytu musia byť do slovenčiny preložené slovenským úradným prekladateľom. Ten istý úradný, súdne overený preklad by stál na Ukrajine iba zlomok ceny prekladu od slovenského súdneho prekladateľa, napr. cena 40 euro za stranu A4 môže predstavovať na ukrajinské podmienky veľkú položku. Zložitou procedúrou sú aj lekárske prehliadky, ktoré musia občania Ukrajiny absolvovať. Keďže ukrajinský imigranti sú migrantmi z tretích krajín, musia prechádzať lekárske prehliadky, ktoré sa dajú robiť iba v niektorých licencovaných nemocniciach. Prehliadky stoja rádomo od 120 eur vyššie, podľa cenníka danej nemocnice a skúma sa v nich napríklad prítomnosť exotických vírusov v tele. Táto prehliadka je u občanov Ukrajiny vnímaná ako nepríjemná, pretože sú zaradení do tej istej kategórie ako občania krajín tretieho sveta a choroby, na ktoré sú testovaní sa na Ukrajine väčšinou nevyskytujú.

Komplikovaný je aj proces vybavovania potrebných dokumentov na cudzineckej polícii. Na polícii v Bratislave, kde je aj najväčší počet žiadateľov, fyzická kapacita budovy ani personálu ani zďaleka nepostačuje. Navyše je veľmi zložitá nájsť celkovú informáciu o tom, aké dokumenty človek potrebuje v konkrétnom prípade. Napríklad na internetovej stránke cudzineckej polície sú síce čiastkové informácie na rôznych miestach, sú však pomerne neprehľadne usporiadané. Informácia navyše neexistuje v jazyku prístupnom ukrajinským občanom, teda ukrajinčine alebo ruštine. Navyše zamestnanci hovoria výhradne po slovensky, takže pre imigranta, ktorý sa prisťahoval iba nedávno je samostatná komunikácia prakticky nemožná. Väčšina Ukrajincov, ktorí sa pokúsili začať administratívny proces na vlastnú päsť a stretli sa s problémami, nakoniec skončili pri štandardnom postupe používanom na Ukrajine pri cestovaní do zahraničia, teda zaplatiť „sprostredkovateľovi“, ktorý sa o administratívu postará. V tomto prípade ide o ľudí, ktorí sami kedysi prešli zložitou administratívou a vďaka znalosti administratívneho procesu zarábajú na nových žiadateľoch. Ide väčšinou o nezdanené a legálne peniaze. Takíto „podnikatelia“ využívajú neprehľadnosť systému aj neinformovanosť nových ukrajinských migrantov v SR, ceny za vybavenie dokladov sa môžu vyšplhať na 1 000 – 2 000 euro. Pritom sa stáva, že doklady nie sú vybavené správne, takže platiaci nakoniec musí aj tak sám v určitom momente vstúpiť do administratívneho procesu.

Komplikovaný je aj proces obnovovania niektorých dokumentov. Pravidlá a procesy sa pritom veľmi často menia, takže je potrebné sledovať

zmeny a byť pripravený, že už známa procedúra môže byť zmenená. U pracujúcich občanov Ukrajiny, ktorých povolenie na pobyt sa viaže k pracovnej zmluve s konkrétnym zamestnávateľom, v prípade straty zamestnania majú na nájdenie novej práce iba mesiac. Po mesiaci musia Slovensko opustiť, hoci povolenie na pobyt bolo vybavené a administratívny poplatok zaplatený na určité obdobie. V prípade živnostníkov môže byť problémom systém odvádzania daní, poistenia a odvodov, pretože systém je opäť pomerne zložitý a mnohí živnostníci musia kvôli nepochopeniu predpisov platiť pokuty.

Napríklad moja informátorka Marina, v čase výskumu bývajúcá v Užhorode, ktorá vyštudovala slovenskú filológiu, pracovala v rokoch 2012 až 2014 na Slovensku. Išlo o prácu pre slovenskú firmu, ktorá plánovala rozšíriť podnikanie aj na Ukrajinu a potrebovala preto človeka s ukrajinčinou aj slovenčinou. Informátorka sa o pracovnej ponuke dozvedela prostredníctvom učiteľov katedry, kde študovala. Vycestovať na Slovensko a absolvovať pohovor mohla vďaka tomu, že mala platné turistické víza. Potom však nastal zložitý proces vybavovania pracovného povolenia a povolenia k pobytu. Rozhodla sa vybavovať ich na Slovensku, pretože slovenský konzulát v Užhorode je vo všeobecnosti považovaný za pomalší. Vyše mesiaca potom strávila v Bratislave bez toho, aby mala pracovné povolenie alebo dostávala plat a keďže pobyt v Bratislave bol pre ňu finančne náročný, musela sa na dva mesiace vrátiť do Užhorodu, pokiaľ nedostala povolenie k pobytu a pracovné povolenie. Jej zamestnávateľ bol našťastie ochotný čakať na ňu niekoľko mesiacov, pokiaľ sa vybavila celá administratívna procedúra. Už samotné vybavovanie dokumentov a opakované cesty do Bratislavy ju stáli niekoľkonásobne viac, ako priemerná mesačná ukrajinská mzda.

Aj po tom, čo mala všetky náležitosti vybavené a pracovala na dohodnutom poste, objavovali sa niekedy menšie komplikácie. Napríklad predĺženie povolenia na pobyt, ktoré bolo pôvodne vybavené na dva roky bolo treba obnovovať už po roku, pretože sa zmenil zákon. „Mala som niekedy pocit, že bolo potrebné poznať zákony tak, ako ich poznajú právnicki. Všetky zmeny som musela sledovať.“ Hoci pôvodne zaplatila za povolenie na dva roky, v skutočnosti platilo kvôli zmene zákona iba na rok. Takisto pracovné povolenie musela obnovovať už po roku. Aby ho získala, musela jej firma na dva týždne inzerovať ponuku na úrade práce, aby zistila, či sa na pozíciu neprihlási niekto so slovenským občianstvom. Počas týchto dvoch týždňov informátorka nemohla pracovať a ani firma, v ktorej pracovala nemala na danej pozícii žiadneho človeka. Prístup polície, keď jej ukradli peňaženku aj kartu povolenia na pobyt bol tiež zarážajúci. Keď krádež ohlásila na políciu, zistila, že bude musieť zaplatiť pokutu za „stratu“ povolenia na pobyt, bez ohľadu na to, že išlo o krádež. Pri platení mala pocit, že policajť vôbec nebral úvahu na to, že išlo o políciu ohlásenú krádež a prípad dokladoval ako stratu. Po dvoch rokoch práce na Slovensku musela Marina opustiť krajinu, pretože jej zamestnávateľ ju už nepotreboval. Povolenie na pobyt jej prestalo

automaticky platí mesiac po prepustení a na otázku, či si nechcela hľadať inú prácu odpovedala: „Keď som si predstavila, že mám prechádzať znova tým istým pekľom, bolo mi jasné, že to už nechcem opakovať. Dokonca keby som bola vedela, čo všetko práca na Slovensku obnáša, na začiatku by som do toho asi vôbec nebola išla.“ Zložitosť administratívneho procesu je zarážajúca, najmä ak išlo o zamestnanca, ktorého si slovenský zamestnávateľ vyslovene vyžiadala a jeho prítomnosť mala pomôcť podnikaniu a tým pádom aj zvýšiť objem daní odvádzaných štátu. Zložitosť procesu môže teda nie len komplikovať život potenciálnych migrantov, ale zabraňovať aj samotnému rastu slovenskej ekonomiky.

Aj s ohľadom na príbeh mojej informátorky na Slovensku sa zdá, že je potrebné pouvažovať o hlbšej zmene administratívnych procesov v súvislosti s prijímaním migrantov. Nastavenie štátnych orgánov a ich pracovníkov niekedy pripomína režim obrany a zrejme je ovplyvnený strachom spoločnosti z cudzincov. Dobrá vláda a polícia sa potom snaží „ochraňovať“. Racionálne argumenty, ale napríklad aj príbeh Mariny, však naznačujú, že zmena prístupu slovenských orgánov k potenciálnym migrantom by bola vítaná. Pociť, že systém ide proti nim a že k nim pristupujú ako k „pašerákovi cigariet“, hoci ide často o vzdelaných ľudí, určite populárnosti Slovenska ako cieľa imigrácie nepomáha. Pritom slovenská ekonomika bude potrebovať nové pracovné sily, v niektorých oblastiach chýbajú už teraz.

Nutnosť väčšej otvorenosti potvrdzujú aj názory expertov, ktorí sa zhodujú aj v tom, že zrušenie bezvízového režimu na krátkodobé cestovanie z krajín východnej Európy do krajín EU/V4 by výrazne neovplyvnilo počet migrantov z týchto krajín. Podľa Parusela⁶⁵ po zrušení vízového režimu na krátkodobé cesty do Nemecka pre občanov Poľska, Rumunska a Bulharska v rokoch 1991, 2001 a 2002 sa výrazne nezvýšil počet migrantov z týchto krajín. Celkovo bol vplyv bezvízového režimu na dlhodobú migráciu marginálny a hoci v niektorých krajinách prišlo k miernemu nárastu, išlo o pôsobenie mnohých faktorov (ekonomická situácia v krajinách pôvodu migrantov, zmeny na trhu práce v cieľových krajinách). Podobne podľa Čajku a kol.⁶⁶ by zrušenie víz vážne nezvýšilo počet Ukrajincov pracujúcich v EU, tak ako to bolo aj pri jej poslednom rozšírení. Tí, ktorí sa naozaj chceli usadiť v inej krajine tak už urobili. Podobne väčšina expertov v Delphi zisťovaní odhadovala, že ak by bol zavedený bezvízový styk pre migrantov z východnej Európy na dobu kratšiu ako tri mesiace, výsledkom by bol iba mierny nárast migrácie, regularizácia už prítomných migrantov, hoci

⁶⁵ Parusel, B.: The impact of visa liberalisation on migration from Eastern Europe to the EU and V4 – can we learn from the past? In: M. Jaroszewicz, M. Lesinka (eds.): c. d., s. 68 – 86.

⁶⁶ Čajka, P., Jaroszewicz, M., Strielkowsky, W.: c. d.

s možnosťou mierneho nárastu nelegálneho zamestnávania.⁶⁷ Pritom podľa väčšiny poľských expertov⁶⁸ by zvýšenie migrácie z Ukrajiny znamenalo pozitívny dopad, a to ako zvýšenie počtu študentov vysokých škôl, ale aj prísun pracovníkov do niektorých sektorov hospodárstva. Navyše by bezvízový vstup do EU pomohol kvalifikovaným občanom Ukrajiny, ktorý by získali čas na hľadanie práce zodpovedajúcej ich kompetenciám v krajine určenia.

Odporúčania na zlepšenie spolupráce Slovenska, ostatných krajín V4 a Ukrajiny pri manažmente

- **Používať častejšie kvalitatívny výskum v otázke imigrácie**

Kvalitatívny výskum umožňuje presnejšie pomenovať a adresovať problémy, ako štatistiky a dotazníkové metódy, pretože necháva väčší priestor pre vyjadrenie hlasu samotných migrantov. Jeho využitie je možné na všetkých úrovniach a možno ho použiť aj pri evaluácii uskutočnených politík či zmien zákonov.

- **Vytvoriť systém, v ktorom by samotní migranti poskytovali spätnú väzbu pre prácu migračných úradov, cudzineckej polície, atď.**

Jednalo by sa vlastne o klientský prístup, v ktorom štátne orgány poskytujú službu, v tomto prípade potenciálnym migrantom. Štátne orgány, napr. na lokálnej úrovni sa posúvajú smerom k zjednodušovaniu procesov pre občanov. Podobný posun by mohol nastať aj na úrovni orgánov pracujúcich s cudzincami.

---

⁶⁷ Drbohlav, J., Jaroszewicz, M., c. d.

⁶⁸ Tamže

- **Zrušiť krátkodobé cestovné víza pre občanov Ukrajiny cestujúcich do EÚ**

Tento krok zo strany EU je iba otázkou času. Zrušenie krátkodobých cestovných víz by znamenalo zníženie administratívneho náporu na strane prijímajúcich krajín, aj uľahčenie procesu pre Ukrajincov. Malo by pritom ísť iba o krátkodobé víza, najviac na tri mesiace, prostredníctvom ktorých momentálne cestuje aj za prácou veľa cudzincov.

- **Sprehľadniť a administratívne zjednodušiť proces vydávania víz pre ukrajinských občanov do krajín V4**

Administratívne zjednodušenie procesov pre ukrajinských migrantov zahŕňa ústretovejší prístup k migrantom na úrovni veľvyslanectiev a konzulátov. Zjednodušenie a sprehľadnenie zoznamu potrebných dokumentov k jednotlivým typom víz by mohlo nahradiť rozvetvenú sieť agentúr, sprostredkovateľov a iných, určených na získanie vstupných víz. Takéto služby nijako nerozvíjajú ukrajinskú ekonomiku a navyše často spôsobujú porušovanie zákona v krajine určenia.

- **Profesionalizovať prístup imigračných úradníkov a cudzineckej polície v krajinách V4**

Vyškoliť imigračných úradníkov na rôznych úrovniach k väčšej ústretovosti počas osobných rozhovorov, od colných úradníkov k pracovníkom imigračných úradov. Aplikovať otvorený prístup namiesto kontrolárskeho, v ktorom je každý potenciálny migrant hrozbou pre prijímajúci štát.

- **Sprehľadniť informácie týkajúce sa administratívneho procesu vybavovania a obnovovania prechodného pobytu migrantov a ustáliť administratívnu procedúru**

Vyhnúť sa častým zmenám podmienok pre vybavovanie prechodného alebo trvalého pobytu na úrovni miestnych orgánov, kde o ne musia migranti žiadať. Pri zmenách o nich jasne a koherentne informovať prostredníctvom web stránok príslušných úradov a o zmenách oboznámiť aj pracovníkov iných úradov, ktorí prichádzajú do styku s migrantmi.

- **Zverejňovať administratívne náležitosti ohľadom migrantov už prítomných v krajinách V4 aj v jazyku migrantov**

Zložitosť existujúcich procesov spomaľuje nie len ukrajinských občanov a ich zamestnávateľov, ale aj príslušné úrady. Prehľadné zverejnenie štandardizovaných procedúr aj v jazyku imigrantov, v tomto prípade ukrajínčine alebo ruštine by pre imigrantov sprehľadnilo celý proces.

- **Organizovať školenia cudzineckej polície a pohraničnej stráže o ľudských právach a odstránení negatívnych stereotypov**

Negatívne stereotypy v súvislosti s Ukrajincami v krajinách V4 sa väčšinou viažu s obrazom robotníkov pracujúcich nelegálne, drobných pašerákov alebo „lahkých“ žien. Pre zlepšenie prístupu zamestnancov štátnych inštitúcií k ukrajinským migrantom by bolo potrebné vyškoliť ich v duchu otvorenosti, tolerantnosti a spolupráce, s poukázaním na pozitívne príklady Ukrajincov alebo migrantov vôbec.

- **V jednotlivých krajinách V4 vybudovať sieť kontaktných bodov pre ukrajinských občanov a iných cudzincov**

Takáto sieť by znamenala pre občanov z Ukrajinskej možnosť informovať sa o svojich právach. Mohla by tvoriť alternatívu k neprehľadnému a často nelegálnemu „klientskemu systému“. Kontaktné body alebo poradenské centrá by mohli poskytovať poradenstvo v oblasti zamestnávania, ubytovania a administratívnych záležitostí, ktoré by prakticky nahradili služby „klientov“. Tým by sa celý systém zamestnávania sprehľadnil a klesol by aj podiel nelegálneho zamestnávania či nezdanené príjmy „sprostredkovateľov zamestnávania“. Takéto centrá by mohli poskytovať komplexné poradenstvo, v oblasti poistenia, zamestnávania, platenia daní, vybavovania povolené, atď.

- **Na jednotlivých konzulátoch krajín V4 na Ukrajine zverejňovať zoznam odporúčaných pracovných agentúr**

Tento zoznam by aspoň čiastočne pomohol odstrániť negatívne aspekty „klientskeho“ systému, alebo ho aspoň do istej miery regulovať. Ukrajinskí občania by sa na ne mohli obrátiť v prípade hľadania práce z Ukrajiny, ale aj vtedy, ak by sa v cieľovej krajine vyskytli problémy s ich mentálnym zamestnávateľom a podobne.

- **Vytvoríť podpornú sieť pre ženy – migrantky v cieľových krajinách migrácie**

Zo strany krajín EU/V4 by pomohla zmena legislatívy pre prijímanie rodinných príslušníkov migrantov, prípadne výhodnejšie podmienky pre inštitucionálnu starostlivosť detí migrantov. Pomohla by aj inštitucionálna podpora migrantiek, drobných podnikateľiek a živnostníčok v oblastiach, v ktorých existuje dopyt po pracovnej sile, kde by sa dala skĺbiť práca a starostlivosť o deti. V tomto prípade by pomohlo zvýšené informovanie o možnostiach a povinnostiach podnikateľa alebo živnostníka v konkrétnej krajine, prípadne zvýhodnené podmienky pre založenie živnosti.

- **Vytvoríť podpornú sieť pre rodiny a deti migrantov na školách, výchovných centrách a iných vzdelávacích inštitúciách na Ukrajine**

Väčšine škôl a pedagógov na západnej Ukrajine je dobre známa problematika detí pracovných migrantov, ktoré sú často už v pomerne mladom veku kvôli práci rodičom ponechané samé na seba, prípadne sa o nich starajú iní príbuzní. Bolo by prospešné vybudovať sieť podporných vzdelávacích a výchovných centier pre takéto deti a mládež, ktorých je zatiaľ málo, prípadne žiadne.

- **V krajinách V4 vytvoríť špeciálne vzdelávacie jazykové kurzy pre ukrajinských migrantov**

Ukrajiničina je veľmi podobná poľského, českému aj slovenskému jazyku, preto sa ukrajinskí migranti tieto jazyky naučia väčšinou veľmi rýchlo. Štandardné jazykové kurzy sú pre ľudí s ukrajinským a ruským materským jazykom príliš zdĺhavé, vytvorenie špeciálnych kurzov by pritom prispelo k ich rýchlejšej integrácii a využívaniu zručností a vzdelania, pre ktoré je podmienkou ovládanie spisovného jazyka na určitej úrovni, vyššej ako hovorový jazyk.

- **Vytvoríť špeciálnu kategóriu pre občanov z krajín východného partnerstva ohľadom niektorých administratívnych procesov a lekárskech kontrol pre vybavovanie pobytu v krajinách V4**

Prístup k občanom Ukrajiny, v ktorom sú zaradení medzi občanov tretích krajín, napr. v oblasti kontroly zdravia môže byť pre nich nezrozu-

mitelny a ponizujuci, kedze sa jednoznačne identifikujú ako Európania. Spôsob prístupu, s akým sa stretávajú na cudzineckej polícii alebo iných príslušných úradoch môže odradzovať najmä vysokopostavených a dobre platených odborníkov. Celkový postoj orgánov pracujúcich s migrantmi v SR by mal odrzkadľovať svetové v trendy, ktoré naznačujú, že migrácia bude narastať aj v najbližších rokoch. Pracovníci príslušných orgánov by mali pristupovať k migrantom s úctou a rešpektom.

- **Vytvoriť špeciálne poradenské centrá pri živnostenských úradoch pre migrantov z Ukrajiny**

Migranti z Ukrajiny často pracujú ako živnostníci. Pre ich lepšiu orientáciu v systéme zdravotného a sociálneho poistenia, platenia daní aj procedúr ohľadom vybavovania prechodného pobytu by sa na jednotlivých živnostenských úradoch mohli vytvoriť špeciálne miesta poradcov pre živnostníkov s iným občianstvom.

- **Sprostredkovať krátkodobú či dlhodobjšiu výmenu žiakov a študentov medzi Ukrajinou a štátmi V4**

Zvýšiť povedomie verejnosti o tom, kto sú vlastne ukrajinskí migranti, niekedy vnímaní iba ako robotníci, pochybní podnikatelia a podobne. Systém výmeny študentov na rôznych úrovniach škôl, kultúrnych výmen v prihraničných regiónoch, študentských stáží a rozvoj cestovného ruchu na Ukrajine by mohol napomôcť vzájomnému kultúrnemu obohatovaniu a poznávaniu Ukrajiny a Ukrajincov v krajinách V4.

- **Sprísniť kontrolu podmienok zamestnávania ukrajinských migrantov aj migrantov vo všeobecnosti v krajinách V4**

Určité segmenty trhu práce, napr. sezónne práce, pomoc v domácnosti, stavebné práce, pomocné práce a pod., v ktorých sú vo väčšom počte v krajinách V4 zamestnaní ukrajinskí imigranti sú zároveň segmentmi, v ktorých prevažuje nelegálne a „pololegálne“ zamestnávanie. Zvýšenie kontroly v týchto odvetviach by malo za následok zlepšenie pracovných podmienok imigrantov a regularizovanie ich vzťahov so zamestnávateľmi.

- **Prostredníctvom médií a internetu šíriť aj pozitívne či neutrálné obrazy Ukrajiny a Ukrajincov, namiesto výhodného poskytovania informácií z vojenského ozbrojeného konfliktu.**

Informácie o vojne na východe Ukrajiny poskytujú iba čiastočný a neúplný obraz ukrajinskej reality a každodennosti. Väčší priestor pre diskusiu či náučné alebo vzdelávacie programy ohľadom našich východných susedov vo verejnoprávnych médiách by mohli znížiť strach a negatívne stereotypy populácie voči imigrantom z Ukrajiny.

Záver

Publikácia autorov⁶⁹ z krajín V4 navrhuje pristupovať k migrantom ako k individualitám a prostredníctvom médií a iných dostupných kanálov šíriť pozitívne stránky ukrajinskej migrácie. Ukrajinskí ekonomickí migranti v krajinách V4 prichádzajú väčšinou krátkodobo a získaný ekonomický kapitál použijú na Ukrajine. Tento model je výhodný nie len pre ukrajinskú stranu, ale aj pre pracovný trh krajín V4, kde dopĺňajú migranti nárazovú potrebu pracovnej sily, alebo potrebu v niektorých oblastiach trhu práce. Na druhej strane ostáva veľký potenciál ukrajinských migrantov nevyužitý, pretože veľká časť migrantov sú vysokoškolsky vzdelaní ľudia s rozsiahlymi pracovnými skúsenosťami, ktorí z krajín V4 nemôžu využiť svoj kultúrny kapitál. Pre samotné krajiny V4, ktoré sú do istej miery konzervatívne, no v najbližších desaťročiach budú musieť čeliť okrem odlivu mozgov aj úbytku obyvateľstva v dôsledku zníženej pôrodnosti, môže byť prijímanie migrantov z východnej Európy výhodnou a akceptovateľnou alternatívou.

V ďalších rokoch sa dá s postupom integračných procesov krajín východnej Európy a EÚ predpokladať zväčšovanie pole možností, na ktorom sa budú stretávať občania krajín východnej Európy a V4. Pokiaľ ide dnes najmä o interakciu väčšinovej populácie krajín V4 a migrantov z východnej Európy v nepríťažlivých segmentoch pracovného trhu, v budúcnosti sa dá očakávať zvýšené množstvo interakcií prostredníctvom študijných programov, študijných pobytov, podnikania a podobne. Takáto spolupráca by umožňovala plnšie využitie vzdelanostného potenciálu ukrajinských migrantov a potenciálne zastúpenie domáceho obyvateľstva v niektorých segmentoch trhu, kde chýba potrebná pracovná sila. V súčasnosti, kedy krajiny V4 hľadajú vhodnú optiku pre nazeranie na migrantov vo všeobecnosti je

---

⁶⁹ Benč, V.: Challenges, opportunities and risks of migration from Ukraine to Slovakia (and the V4). c. d., s. 43 – 62.

vhodná doba, aby zdefinovali pre ne najpriateľnejšie podoby imigrácie a naďalej ich rozvíjali. Spolupráca s krajinami východnej Európy a Ukrajinou zvlášť môže byť jednou z takýchto možností.

